



**Ministerstvo financí
České republiky**

Shrnutí odpovědí na konzultaci k Národní strategii finančního vzdělávání

oddělení Retailové finanční služby a ochrana spotřebitele
odbor Finanční trhy II
sekce Mezinárodní vztahy
e-mail: financni-vzdelavani@mfc.cz

14.5.2018

Konzultační materiál byl Ministerstvem financí publikován v druhé polovině roku 2017 s cílem získat další podněty pro prvotní návrh revidované Národní strategie finančního vzdělávání. Informace o publikaci konzultačního materiálu byla odeslána členům Pracovní skupiny pro finanční vzdělávání a mnoha dalším subjektům.

Ministerstvo financí obdrželo 21 odpovědí, přičemž odpověděly následující subjekty:

- 4 ministerstva
- Národní ústav pro vzdělávání
- Česká školní inspekce
- Úřad zmocněnce vlády pro Moravskoslezský, Ústecký a Karlovarský kraj
- 4 asociace finančního trhu
- 8 spotřebitelských a vzdělávacích asociací a institucí, spotřebitelských sdružení či neziskových organizací
- 2 osoby zabývající se finančním vzděláváním (pedagogové/lektori).

Souhrn odpovědí členíme podle tematických okruhů konzultačního materiálu:

Obsah

1. Význam finanční gramotnosti	3
2. Obecné cíle NSFV	3
3. Dvoupilířová struktura finančního vzdělávání	5
4. Prioritní oblasti.....	8
5. Cílové skupiny	9
6. Role jednotlivých subjektů.....	9
7. Pracovní skupina pro finanční vzdělávání	10
8. Projekty	12
9. Financování	15
10. Ostatní.....	17

1. Význam finanční gramotnosti

1. Které finanční produkty (spoření, úvěry, investice, pojištění, elektronické bankovníctví, jiné) a z jakého důvodu kladou podle Vás největší nároky na finanční gramotnost?

Největší nároky na úroveň finanční gramotnosti mají **investice**, (zejména životní) **pojištění** a **úvěry**. Důležité je také pochopení významu odkladu spotřeby u zabezpečení na stáří či u krátkodobého spoření. Jednou bylo zmíněno elektronické bankovníctví a telekomunikační a internetové služby. Největší nároky kladou obecně dlouhodobé finanční produkty a s nimi související časová hodnota peněz, případně nově vznikající finanční produkty. Největším problémem je narůstající složitost obchodních, pojistných aj. podmínek.

V souvislosti s finančním vzděláváním a finančním trhem respondenti zmiňují nedostatečné omezení a dohlížení podvodů a nekalých praktik, špatnou dostupnost dat od subjektů typu Exekuční komora či soudy a tlak na snížení administrativní zátěže při řešení dluhové situace.

2. Jaké jsou podle Vás nejefektivnější způsoby zvyšování finanční gramotnosti?

Podíváme-li se na odpovědi z hlediska místa poskytování finančního vzdělávání, jednoznačně zvítězilo **vzdělání na základních a středních**, případně i vysokých a mateřských **školách**, **výchova v rodině** a nezávislé bezplatné **poradny**.

Co se týče osoby lektora, ta by měla být opravdovým odborníkem, případně se nabízí vhodná **kombinace teorie** (učitel ve škole) a **praxe** (přizvaný odborník), přičemž učitel plní roli supervizora (kvůli naplňování principů nezávislosti).

Mezi nejefektivnější způsoby zvyšování finanční gramotnosti byly nejčastěji zmíněny **interaktivní formy vzdělávání** – interaktivní programy a hry a konkrétní příklady z praxe, vždy za přítomnosti supervize a následné diskuse/konzultace s odborníky, při níž se vysvětlí výhody a rizika vybraných řešení. Neméně cenná je **vlastní zkušenost** v konkrétní situaci. Za důležité bylo často označeno využívání tradičních i nových médií a sociálních sítí. Dalšími možnostmi byly přednášky, besedy, interaktivní kurzy a semináře a praktické workshopy.

Zdůrazněna byla také orientace na určité **životní situace** (a tudíž i konkrétní produkty finančního trhu), na zvolenou cílovou skupinu, nutnost aplikace v praxi, případně aktivity šířící nabyté znalosti a dovednosti dalším lidem a provázanost s čtenářskou, matematickou a právní gramotností a existence opravdu nezávislého srovnávače finančních produktů.

2. Obecné cíle NSFV

3. Spatřujete nedostatky v implementaci současné NSFV? Pokud ano, uveďte jaké, a navrhněte prosím řešení těchto nedostatků.

Mezi dva největší nedostatky respondenti zařadili **nemožnost koordinace členů** Pracovní skupiny pro finanční vzdělávání a jejich projektů, tj. nesystematičnost a **nedostatečnou implementaci standardů finanční gramotnosti do školního vzdělávání**, resp. do faktické výuky.

Dalšími nedostatky jsou:

- nedostatek finančních prostředků ze strany státu
- rozdrobenost aktivit, různorodá kvalita, slabá informovanost a motivace
- nízká podpora od MF, MŠMT a ČNB
- nízká míra komunikace s veřejností (nedostatečné povědomí o projektech zejména u dalšího finančního vzdělávání).

Nedostatky počátečního finančního vzdělávání jsou:

- nedostatečná schopnost učitelů učit tuto oblast, ať už z důvodu jejich nedostatečného vzdělání/kvalifikace v tomto oboru či motivace, přetížení a neochoty
- nepropojenost teorie a praxe (tj. účast učitele i odborníka) – tento způsob výuky však provází riziko nedodržení principů nezávislosti
- nestanovení povinného počtu hodin pro výuku
- podceňování dětí jak ve schopnosti vnímat složitější látku, tak v oblasti jejich zájmu o problematiku
- neexistence pravidelného hodnocení reálných výstupů/kompetencí žáků a studentů.

Dalšími výzvami je malý počet programů soukromého sektoru pro dospělé, nedostatečné vzdělání zástupců Úřadu práce a zástupců dalších státních subjektů, např. sociálních pracovníků v intervenčních centrech a detenčních zařízeních.

4. Jaké úpravy v NSFV navrhuje? Jaká opatření by Vám mohla pomoci?

Respondenti nejčastěji volají po **vytvoření zastřešujícího orgánu**, který bude:

- mít k dispozici finanční prostředky
- mít jasně vymezený mandát pro koordinaci, posuzování projektů, měření reálných výsledků, případné odměny (např. formou cen), podporu a propagaci nejlepších projektů
- složen ze zástupců MF, MŠMT, případně ČNB.

Část odpovídajících vyslovila přání zavést (legislativně) **akreditace** vzdělávacích programů, institucí a/či certifikovaných poradců. Poradny s těmito poradci by měly být dále podporovány.

Je nutné zavést praktické (nejlépe povinné) **vzdělávání učitelů**, případně propojit učitele s odborníky z praxe (jeden respondent se nabídl, že pomůže žadatele třídit). Vždy za důkladného **doдрžení principů nezávislosti**.

Je nutné provádět pravidelná **měření úrovně finanční gramotnosti všech věkových kategorií**.

Často je zmiňována **PR strategie pro komunikaci s veřejností**, podpora povědomí o projektech zejména v dalším vzdělávání. Také je dobré sdílet doporučení na nejlepší projekty, zkušenosti a ukázky důsledků různých finančních rozhodnutí.

Mezi další navrhované úpravy patří např.

- zavést obor dluhové poradenství na vysokých školách sociálního směru
- zvyšování motivace (u mladých, rodičů i učitelů)
- neustálá aktualizace přístupu k finančnímu vzdělávání a jeho obsahu s ohledem na nové finanční produkty

- zavést finanční vzdělávání coby samostatný předmět a stanovit minimální počet hodin výuky pro každý rok
- podpořit školy coby místa šíření finanční gramotnosti směrem k rodičům i k širší veřejnosti
- stanovit prakticky použitelné konkrétní vymezení rolí/působnosti jednotlivých subjektů
- aktualizovat akční plán strategie.

3. Dvoupilířová struktura finančního vzdělávání

5. Jaké jsou podle Vás zásadní nedostatky ve finančním vzdělávání? Jaké máte tipy na zlepšení finančního vzdělávání v České republice?

Co se týče **počátečního finančního vzdělávání**, základními nedostatky jsou nezáměr učitelů a jejich nedostatečné praktické zkušenosti, nestanovení časové dotace a příliš teoretický přístup, resp. malý důraz na praktické kompetence. To vše podporuje nestandardizovaný obsah výuky, resp. možnost volby způsobu vzdělávání, kterou mají ředitelé základních a středních škol.

Obecně **u projektů** je problémem jejich velká roztržitost, příliš mnoho subjektů provádějících finanční vzdělávání a nemožnost koordinace, stejně jako nedostatečný společný přístup MF, MŠMT a Národního institutu pro další vzdělávání. Projekty jsou plánovány jako jednorázové akce, které nemají přesah, a přes velké množství projektů některé důležité cílové skupiny ze systému vypadávají (senioři, rodiče na rodičovské dovolené, obyvatelé s nízkými příjmy). To souvisí s nízkou úrovní zapojení soukromého sektoru (zaměstnavatelé, odborové svazy) do financování a faktickou absencí dalšího finančního vzdělávání.

Nejvíce **žádanými řešeními** je zapojení veřejných médií, zejména televize, která může oslovit starší generaci, a pro mladší sociální sítě, influenceři, nové technologie a aplikace, vždy s ohledem na rizikové skupiny a jejich komunikační jazyk. Respondenti žádají zavedení finančního vzdělávání do kvalifikace pedagogů a sociálních pracovníků a jejich další podporu, případně zapojení lidí z praxe do výuky či pomoc konzultanta, soutěže s odměnami a zapojení rodičů. Soukromý sektor by měl být podporován k financování finančního vzdělávání formou úpravy odpisů a daní. Důraz by měl být kladen na práci s konkrétními aktuálními nabídkami finančního trhu. Nutná je také snadná orientace – kde je možné žádat o radu, přičemž byla zmíněna i legislativní změna – vytvořit ucelený systém certifikovaných poraden a poradců.

6. Měl by mít za počáteční vzdělávání žáků zodpovědnost pouze stát? Pokud ne, jakou roli by měl plnit soukromý sektor?

Valná většina respondentů se domnívá, že zodpovědnost za počáteční vzdělávání má mít **škola** (jak už státní, tak soukromá) za výrazné podpory nejlépe neziskového sektoru, který by měl dodávat odborníky s praxí, a soukromý sektor by měl dodávat financování tohoto propojení, případně vzdělávat učitele. Velký důraz je kladen na dodržování principů nezávislosti, případně zavedení akreditací.

Jeden respondent se domnívá, že hlavním nositelem zodpovědnosti je **rodina**, přičemž několik respondentů považuje rodinu také za velmi důležitý zdroj chování.

7. Domníváte se, že jsou stávající rozsah a hloubka finančního vzdělávání na základních a středních školách přiměřené? Jaké v nich spatřujete nedostatky, a jak je lze řešit?

Respondenti uvádějí jako největší neduh počátečního finančního vzdělávání **nestanovení časové dotace a nestandardizovaný obsah výuky**, resp. možnost volby každého ředitele. Přestože revidované standardy finanční gramotnosti jsou považovány za vyhovující, jejich implementace do faktické výuky za nedostačující – mezi problémy patří nekvalifikovaní učitelé, neklade se důraz na praktickou aplikaci (jedná se spíše o teoretický přístup k výuce) a na kvalitu (učitelé zpravidla učí jen jednoduchá témata, do složitějších se nepouštějí). S tím souvisí **neexistence podkladových dat**, která by nabyté znalosti a dovednosti prokazatelně dokázala.

Řešením, na kterém se shodli prakticky všichni respondenti, je **systematická příprava budoucích i stávajících pedagogů**. Je nutné zavést finanční vzdělávání na pedagogické fakulty. Velký význam má propojování žáků, rodičů a odborníků z praxe a **důraz na praktickou stránku** finančního vzdělávání. Přímo ve výuce je vhodné **propojovat témata** – např. s matematikou, mediální a digitální gramotností a podnikavostí. V neposlední řadě je nutné provádět **pravidelná měření** úrovně finanční gramotnosti u dětí a studentů – ta prokáží faktickou znalost a dovednosti.

8. Myslíte si, že by finanční vzdělávání mělo být ve výuce samostatným předmětem, nebo by mělo být součástí jiných předmětů?

Šest respondentů si přeje **samostatný předmět**, zejména u středních škol, jeden se k tomu přiklání. Jedním z návrhů je mít úvod s poskytnutím informací/znalostí, druhá část by byla založena na praktických ukázkách k získání dovedností, často s nutným propojením do matematiky, dějepisu a občanské výchovy.

Tři respondenti preferují finanční vzdělávání jako **součást** jiných předmětů a vzdělávacích oblastí, další tři se k tomuto názoru přiklánějí. Nezbytnou podmínkou je fungující spolupráce mezi učiteli všech relevantních předmětů.

Dva účastníci se přiklánějí ke kombinaci obou přístupů dle věku, resp. stupně vzdělání.

Ostatní upozorňují na **nutnou systematickou přípravu učitelů, stanovení časové dotace a zaměření na kvalitu**, praktičnost a návaznost na ostatní předměty spíše než na určení, která z variant je vhodnější.

MŠMT upozorňuje, že má každý z ředitelů volbu, a v současné době **nelze formu výuky stanovit**.

9. Měl by mít za další vzdělávání dospělých zodpovědnost primárně soukromý sektor? Pokud ne, jakou roli by měl plnit stát?

Jeden z respondentů upozorňuje, že za vzdělání dospělých občanů nemůže mít zodpovědnost **ani stát, ani soukromý sektor**. Ostatní odpovědi se pohybovaly od názoru, že primární zodpovědnost má mít **jen soukromý sektor až po plnou zodpovědnost státu**. Další z respondentů upozorňuje na skutečnost, že **gesci za vzdělávání dospělých má MŠMT** a že vzdělání poskytují podnikové vzdělávací instituce, soukromé instituce a školy, a ty jsou poskytovatelem služby, nikoli garantem,

a proto **nemůže mít zodpovědnost soukromý sektor**.

Do procesu by měly být zahrnuty také vysoké školy, které mohou šířit finanční vzdělávání v podobném systému, jako jsou univerzity třetího věku. Soukromý sektor by měl být zahrnut vždy jen na základě certifikace a pravidelného přezkušování.

V případě zvolení hlavní zodpovědnosti u soukromého sektoru se vyskytly následující varianty:

- primární zodpovědnost by měla zůstat i nadále na soukromém sektoru
- stát by měl mít odpovědnost u ohrožených skupin (nezaměstnaní, vězni, 18letí odcházející z dětských domovů, lidé v oddlužení či v exekuci, senioři, sociálně znevýhodnění) či regionů (vyloučené lokality) s důrazem na principy nezávislosti.

V případě zvolení hlavní zodpovědnosti státu se vyskytly následující varianty:

- nejčastěji se objevila varianta, že hlavní zodpovědnost by měl mít stát, a soukromý sektor by měl mít doplňkovou roli (vždy jako spolupracující subjekt, nikoli konkurence) – nejčastěji formou výběru odborníků z praxe prostřednictvím neziskového sektoru
- stát by měl stanovit smysluplné informační povinnosti (legislativní formou)
- stát by měl v roli garanta a regulátora nastolit povinná pravidla pro finanční vzdělávání a zvyšování kompetencí, stanovit cíle, cílové skupiny a ohrožené regiony, a následně tato pravidla dohlížet zejména s ohledem na kvalitu poskytovaných služeb, případně poskytovat finanční podporu a provádět vyhodnocování
- stát by měl vydávat různá doporučení, principy a ukázky nejlepší praxe a mít přehled o veškerých aktivitách týkajících se finančního vzdělávání, a to i o těch, které neplní pravidla nezávislosti; formou rozcestníku na webových stránkách by upozorňoval na nejlepší a nevhodné praktiky
- MŠMT by mělo být zodpovědné za kvalitní vzdělání učitelů.

10. Jak hodnotíte současnou praxi u dalšího finančního vzdělávání dospělých? Jaké v něm spatřujete nedostatky, a jaké jsou možnosti jejich řešení?

Největším nedostatkem respondenti označili **nedostatečnou evaluaci** jednotlivých projektů dalšího finančního vzdělávání, což se projevuje v rozdrobenosti nabídky, převážně jednorázovém zaměření projektů, pochybami nad kvalitou (také např. u dalšího vzdělávání u Úřadů práce) a dodržování principů nezávislosti. Nejsou zcela jasné cílové skupiny, proto má další finanční vzdělávání ne příliš dobré výsledky. Problematickou se jeví neochota zaměstnavatelů hradit programy finančního vzdělávání.

Další vzdělávání by mělo být řešeno převážně **systematickým zapojením soukromého sektoru**, resp. prostřednictvím neziskových organizací a bankovního sektoru, případně se spoluprací státu. Je nutná podpora na regionální úrovni (jak co se týče spolupracujících subjektů, tak projektů). Mezi nejčastěji zmiňovaná nutná opatření patří zapojení a motivace firem, odborových svazů a Hospodářské komory do boje proti předlužení zaměstnanců, případně za pomoci Asociace malého a středního podnikání a Hospodářské komory také finanční vzdělávání malých a středních podniků. Obecně je nutné vzdělat zejména profese, které dále pracují s dlužníky, a poradce.

Co se týče lepší koordinace, několik respondentů by ocenilo centrální webové **stránky s odkazy na projekty** (v rámci dobré praxe), ověřené informace a různé akce.

Nástroje dalšího finančního vzdělávání by měly být interaktivní, nikoli statické. Vhodnými se jeví televizní pořady či stolní hry. Aktivity by měly být zaměřeny buď na širokou veřejnost, nebo naopak na individuální práci s dospělými.

Někteří respondenti se domnívají, že:

- příjemci dalšího finančního vzdělávání by měli být pouze odborníci a studenti vyšších odborných či vysokých škol
- by měly být některým cílovým skupinám stanoveny povinnosti.

Revidovaná NSFV by měla rozlišovat formální další finanční vzdělávání a neformální (praxe, zkušenosti, samostudium).

4. Prioritní oblasti

11. Jaké 2 - 3 prioritní oblasti navrhuje zahrnout do NSFV a z jakého důvodu?

Respondenti navrhují do NSFV zahrnout následující oblasti:

- **prevence předlužení** (10x)
- zvýšení využívání bezplatných **nezávislých informačních zdrojů**, resp. schopnost najít všechny nutné informace (8x)
- bezpečné použití **moderních technologií**, případně vztah finanční gramotnosti a IT/digitálních technologií (5x)
- plánování (4x)
- 3x bylo zmíněno: minimální právní základ, zajištění na stáří, dlouhodobé spoření a investování a praktické vzdělávání pedagogů (zejména na pedagogických fakultách bez ohledu na odbornost)
- dále bylo zmíněno hospodaření s penězi, nastavení životních hodnot, schopnost předcházet nepříznivým situacím, stanovit minimální časovou dotaci výuky finanční gramotnosti na základních a středních školách, široká komunikace finančního vzdělávání jako společenského tématu, čtenářská gramotnost, matematické dovednosti, posílení spořicí návyků, tvorba rozpočtu podle životní fáze člověka, eliminace konzumního stylu společnosti, finanční bezpečnost (lhůty, exekuční a insolvenční řízení), aktivní a odpovědná účast na finančním trhu a nutnost pravidelných šetření
- z legislativních návrhů respondenti zmiňovali reformu penzijního systému, zaměření regulace na šedou/černou zónu a povinnou akreditaci vzdělávacích institucí i programů se zaměřením jak na děti, tak na dospělé.

5. Cílové skupiny

12. Jaké 2 - 3 cílové skupiny (kromě žáků/studentů) navrhujete zahrnout do NSFV a z jakého důvodu?

Mimo dětí a mladistvých byly zmíněny následující cílové skupiny:

- **učitelé** (8x) + vzdělavatelé/implementátoři/hodnotitelé programů (4x)
- **sociální pracovníci** (7x)
- **lidé s nízkými příjmy** (6x) + příjemci sociálních dávek (případně matky samoživitelky) (3x)
- **senioři** (6x)
- 3x byli zmíněni: rodiče, resp. rodiny s dětmi, novináři / lidé pracující v médiích, studenti vysokých škol, nezaměstnaní, plošné finanční vzdělávání (nárok na finanční gramotnost má každý dospělý)
- dále byli zmíněni lidé s nízkým vzděláním, hendikepovaní, osoby v předdůchodovém věku, povinní a dlužníci v insolvenci
- zajímavou skupinou jsou obecně dospělí pracující ve státním sektoru (učitelé od mateřských po vysoké školy, zdravotníci, policie, úředníci ve státní správě a samosprávě) – finanční vzdělávání jim může být předáno coby benefit, zároveň má multiplikační efekt na veřejnost.

6. Role jednotlivých subjektů

13. Souhlasíte s výčtem subjektů, které by se měly na finančním vzdělávání v České republice podle NSFV podílet? Pokud ne, které subjekty Vám v seznamu chybí či které přebývají?

Převážná většina respondentů s výčtem subjektů souhlasí. V případě nesouhlasu navrhují:

- subjektů je příliš mnoho, z toho vyplývá nežádoucí roztržitost aktivit: měly by být stanoveny jen 4 – 5 stěžejních subjektů (včetně jejich jasné odpovědnosti), ostatní by spolupracovali
- přebývá MPO
- přidat Národní institut pro další vzdělávání a Českou školní inspekci
- konkrétněji definovat roli profesních sdružení, spotřebitelských sdružení a vzdělávacích (zejména soukromých) institucí a subjektů s akreditací (po úspěšně vykonané zkoušce)
- upravit roli NÚV

14. Souhlasíte s nastavením rolí a odpovědnosti subjektů podle současné NSFV? Pokud ne, jaké by toto nastavení mělo být? S jakými nedostatky jste se setkali, a jak je lze řešit?

Větší část respondentů souhlasí se současným nastavením odpovědnosti, respondenti často považují stávající nastavení za zcela logické a dostatečné.

V případě nesouhlasu bylo uváděno následující:

- měly by se doladit role a odpovědnost u dalšího finančního vzdělávání, přičemž je potřeba snížit počet zodpovědných subjektů, případně zajistit lepší spolupráci
- pomalá implementace standardů finanční gramotnosti

- nedostatečná aktivita některých členů
- mezi hlavní subjekty by měl patřit Národní institut pro další vzdělávání kvůli dalšímu vzdělávání pedagogů a vzdělávací instituce a média v rámci rozvoje občanské společnosti a odpovědnosti
- povinnost koordinace aktivit ČNB se vzdělávacími institucemi, profesními a spotřebitelskými sdruženími a neziskovým sektorem
- určit roli vysokým školám kvůli finančnímu vzdělávání všech studentů bez ohledu na obor
- posílit vzájemnou návaznost agend jednotlivých subjektů

V zásadě je shoda na tom, že by měla být posílena role MF coby gestora, a to z důvodu snazší dlouhodobé realizace cílů, posílení koordinace z jednoho místa, odstranění překryvů, snížení výskytu izolovaných aktivit a roztříštěnosti, snížení překryvů působnosti záchranné sítě (oblastní charity, sociální odbory, neziskové organizace, firmy – ty momentálně působí jen na místech, kde se poskytují dotace), přičemž by MF mělo mít pod sebou i dotační titul; jeden respondent vidí hlavní roli, resp. odpovědnost na straně MŠMT.

15. Jak konkrétně by podle Vašeho názoru měly být do finančního vzdělávání zapojeny soukromé subjekty?

Nejčastější odpovědí je, že soukromý sektor by měl v rámci své společenské zodpovědnosti být **dodavatel projektů** finančního vzdělávání jak pro děti, tak pro dospělé, vždy však v úzké spolupráci s klíčovými (veřejnými) subjekty a za dodržení **principů nezávislosti**, případně by měl poskytovat **finanční či jiné materiální prostředky a působit jako zdroj školitelů**. Respondenti také rozlišují, že soukromý sektor by měl přímo poskytovat finanční vzdělávání zejména odborné veřejnosti (např. vzdělávat vzdělavatele/učitele), a prostřednictvím neziskových organizací by měl dosáhnout na laickou veřejnost.

Někteří respondenti však navrhují, aby se soukromý sektor zaměřil na celoplošné dlouhodobé programy (stát by se měl zaměřit jen na ohrožené cílové skupiny). Několikrát se zmiňuje **akreditace/certifikace** subjektů. Přestože několik subjektů zmiňuje dobrovolnost soukromého sektoru, jeden z nich navrhuje financování finančního vzdělávání z fondu obdobného jako je Státní fond pro podporu a rozvoj české kinematografie.

7. Pracovní skupina pro finanční vzdělávání

16. Podle jakých kritérií by měly být jednotlivé subjekty přijímány za členy PSFV? (nezávislost, aktivita, hodnocení projektů a zveřejňování těchto informací, nějaká forma omezení členství)

Téměř všichni respondenti žádají přijímání členů PSFV na základě **aktivity**, dalším kritériem je dodržování **principů nezávislosti** a **omezený režim** členství, zhruba třetina žádá přijímání členů na základě **hodnocení** projektů.

Mezi další návrhy patří zejména vyváženost, diverzita a přínos zastoupení členů zejména dle jejich charakteru činnosti a reprezentativnost (např. asociace, sdružení více subjektů). Momentálně

chybí zástupci běžné veřejnosti (rodič, mládež, podnikatel, senior).

17. Mělo by být členství v PSFV časově omezeno? Pokud ano, jakým způsobem?

Zhruba polovina respondentů se domnívá, že by členství v PSFV **mělo být omezeno**. Zhruba třetina respondentů se domnívá, že by členství v PSFV mělo souviset s **aktivitou** člena.

Časově omezené členství (např. 3leté) se jeví jako vhodný přirozený samočisticí mechanismus. Respondenti zmiňují také ad-hoc členství a vyloučení z členství v PSFV při nedodržení principů nezávislosti. Jeden respondent navrhuje **stanovení jasných kritérií pro (ne)aktivitu**.

18. Domníváte se, že by mělo být stanoveno dvojí členství v PSFV? Pokud ano, jaká navrhuje kritéria?

Převážná většina respondentů podporuje **aktivní členství**, a tudíž **nesouhlasí se zavedením dvojího členství**.

Pokud se někdo vyjádřil ve prospěch dvojího členství, pak se v odpovědích vyskytly následující návrhy:

- na základě aktivity
- definovat dvojí členství v PSFV (povinnost veřejných institucí + dobrovolné členství na základě stanovených kritérií)
- pozorovateli by mohli být ti, kteří nesplňují stanovená kritéria (např. aktivita a/nebo dodržování principů nezávislosti, přínos pro PSFV), měli by přístup k veškerým informacím, ale nebyli by zváni na jednání
- padl také návrh na roztržďení členů podle **zaměření aktivit na jednotlivé cílové skupiny** (děti, junioři, dospělí, senioři) **či podle místní příslušnosti**

19. Máte nějaké další podněty ke zlepšení fungování PSFV?

Respondenti se shodují, že je v PSFV momentálně **příliš mnoho členů**, a bylo by vhodné počet snížit o neaktivní a nerelevantní subjekty, a naopak zajistit účast MPO, které má velký počet absencí, a útvaru pro další vzdělávání MŠMT.

Několik respondentů:

- si přeje změnit zaměření PSFV z diskusní platformy ve **výkonný orgán**, který by napomáhal posouvat oblast finančního vzdělávání efektivněji kupředu
- žádá o finanční odměnu za práci v PSFV (žádoucí zejména u neziskového sektoru), případně pořádání akcí pro širší odbornou veřejnost či soutěží či jakoukoli jinou odměnu za aktivitu.

V odpovědích se objevilo také:

- mít možnost konzultovat i bez členství v PSFV
- chybí podpora akcí
- chybí měření a hodnocení

Přestože někteří respondenti kvitují tematické podskupiny fungující po časově omezenou dobu,

jiní se chtějí scházet ve velkém formátu častěji, alespoň jednou za rok. Bylo by také vhodné lépe informovat o činnosti PSFV.

8. Projekty

20. Které finančně vzdělávací projekty jsou podle Vás nejužitečnější, resp. mají největší dopad?

Největší část respondentů se shodla na skutečnosti, že se musí jednat o **praktické vzdělávání**, které řeší běžné či modelové situace či konkrétní finanční nástroj. Co se týče cílových skupin, nejčastěji respondenti zmiňují záběr na velkou skupinu lidí (**plošné finanční vzdělávání**), či naopak **individuální přístup**, vždy by se mělo mířit přímo na konkrétní cílovou skupinu. Důležitá je **interaktivita, inovativnost a výchova prožitkem**, tj. hry a kvízy, případně **diskuse s odborníky** u besed, seminářů a kurzů. Zmíněny byly také **televizní spoty, kampaně a finanční seriály**, ale také **weby a tisk**. Kvůli motivaci (žáků, učitelů atd.) jsou důležité **soutěže** (přestože ne všechny patří mezi dobrou praxi).

Z hlediska času by měly být projekty dlouhodobé a systematické. Samozřejmostí je **výuka na školách**.

V odpovědích se objevilo také: vedení projektu nezávislými subjekty, snadná administrovatelnost, dobré finanční uchopení, sdílení informací buď vrstevníky či lidmi v podobné životní situaci (za přítomnosti odborníka/pedagoga) a ekonomická návratnost.

Do budoucna by měla být nastavena **jasná kritéria**, podle kterých se bude dopad projektů hodnotit.

21. Jak se podle Vás pozná kvalitní projekt od nekvalitního? Jak oddělit projekty, které jsou v souladu s NSFV, a které ne?

Podle respondentů se kvalitní projekt zpravidla pozná **zpětnou vazbou** od účastníků. Několikrát padnul návrh provést hodnocení na jedné nezávislé webové stránce, tj. **recenzovat projekty veřejně**.

Mělo by docházet k **evaluaci** projektu, tj. porovnání výsledků s cíli, a projekt **přízpůsobovat** do dalších období dle těchto hodnocení. Projekt by měl být dlouhodobý a udržitelný s **přesahem do praktického života**, měly by se používat konkrétní problémy a kauzy.

Projekty by podle respondentů měly být **v souladu** se Standardy finanční gramotnosti, Národní strategií finančního vzdělávání a principy nezávislosti, měly by mít **jasně formulovaný cíl** zlepšit chování u konkrétní cílové skupiny a způsoby a nástroje k dosažení tohoto cíle (včetně srozumitelného jazyka) a měl by být koordinován s dalšími projekty. Součástí projektu jsou široce využitelné výstupy, nebo specializované výstupy (např. při podpoře neslyšících, resp. hendikepovaných).

Mezi další návrhy patří:

- kvůli zajištění kvality **stanovit jasná kritéria**, která by byla monitorována
- podle kritérií **akreditovat/certifikovat projekty i instituce**, vyhodnocení provádět na základě

odborné oponentury nebo zavést rating vzdělávacích institucí.

Dále byla zmíněna reálnost cílů, měřitelné výstupy, nutnost konzultace s klíčovými subjekty, pilotní testování, provádění projektů neziskovými subjekty a neuzívání loga instituce v projektu.

22. Používáte nějaký systém hodnocení projektů, na kterých se podílíte? Jak by se podle Vás měly projekty finančního vzdělávání vyhodnocovat?

Spousta subjektů žádné hodnocení neprovádí, případně sledují příklady dobré praxe.

Pokud se hodnocení provádí, nejčastějším způsobem je **zpětná vazba** od účastníků, obvykle ve dvou oblastech – **sdělení dojmů a reálný efekt**, resp. faktická změna chování (mj. formou vlastního indexu, měření chování v průběhu hry). Dalšími způsoby jsou:

- systém hodnocení podle kvalitativních, kvantitativních a ekonomických aspektů s důrazem na předpokládaný multiplikační efekt šíření finančního vzdělávání
- naplnění stanovených cílů
- předání informací cílové skupině (na základě praktických problémů).

Objevil se také názor, že vyhodnocování projektů by mělo být nezávislé a financované státem.

23. Jak řešíte konflikt zájmů mezi marketingem/reklamou a finančním vzděláváním, na který reagují [principy nezávislosti](#)?

V obecné rovině jsou respondenti s principy nezávislosti spokojeni, souhlasí s nimi a důsledně je uplatňují, často **podpisem lektorů ve smlouvě a kontrolou na místě**, přičemž při nedodržení principů se odebírá certifikát lektora. Na přání donátora může být uvedeno jeho logo, v průběhu projektu bývá jeho propagace vyloučena.

Během výuky respondenti řeší principy nezávislosti poukazováním na ovlivňování chování a možnosti volby, výchovou ke kritickému myšlení, nekritickým sdělením výhod a nevýhod řešení a zmíněním více produktů od různých poskytovatelů. Důležitá je morální integrita a etický kodex.

24. Domníváte se, že existuje souvislost mezi kvalitou projektu a způsobem jeho financování? Pokud ano, jaké jsou Vaše zkušenosti?

U respondentů, kteří si myslí, že neexistují rozdíly v kvalitě projektu s ohledem na způsob jeho financování, převládal názor, že je nutné **posuzovat každý projekt zvlášť podle stanovených kritérií**, případně že peníze kvalitu nezaručují. Vždy záleží na skutečných motivech donátora. Bylo také zmíněno, že spíše než způsob financování je u kvality důležitější **nezávislá certifikace a podpora nejlepších projektů**.

U odpovědí, které souhlasily s rozdílnou kvalitou projektů dle jejich financování, se objevilo:

- nejvýhodnější se zdá být **kombinace** soukromého a veřejného financování s příspěvkem příjemce finančního vzdělávání (aby měl pocit, že se jedná o skutečnou hodnotu)
- nej kvalitnější projekty jsou ty nejlevnější, nebo naopak
- kvalitu je třeba zaplatit, přičemž menší instituce s alespoň malým podílem soukromého

kapitálu bývají hospodárnější

- u financování prostřednictvím evropských fondů se často jedná o **dotace pro dotace**, není zajištěna dlouhodobá udržitelnost
- financování státem (**granty, dotace**) jsou výrazně nevhodné, stát by se měl soustředit na stanovení kritérií, koordinaci projektů a podporu PR a společenské odpovědnosti firem, a **financování ponechat soukromém sektoru**
- u soukromého financování je nutné dbát na **dodržování principů nezávislosti**.

25. Jaké máte tipy na zajištění kvality a udržitelnosti projektů finančního vzdělávání zejména z dlouhodobého hlediska? Domníváte se, že by bylo vhodné a reálné nastavit celostátní systém registrování či schvalování projektů, které splní určitá kritéria? Jaká kritéria by to měla být? Zvýšila by podle Vás taková regulace úroveň finančně vzdělávacích projektů?

a) Měla by být stanovena povinnost registrovat subjekty, příp. projekty? Pokud ano, podle jakých kritérií?

b) Měla by být stanovena povinnost schvalovat subjekty, příp. projekty? Pokud ano, podle jakých kritérií?

c) Kdo by kritéria podle bodů a) a b) kontroloval, a jakým způsobem? Jaké důsledky by mělo porušení povinnosti?

Mezi doporučení na zvýšení kvality byly obecně zmíněny:

- jednotný, resp. **sdílený systém měření dojmů a hodnocení** (viz výše) – možností je i vzájemné hodnocení, resp. sdílení veškerých recenzí bez cenzury
- namátkové **kontroly** včetně zveřejňování výsledků
- **evaluace** projektů
- **systematické vzdělávání pedagogů/lektorů**
- nutné zapojit nejen velké firmy, ale i malé firmy a vzdělávací instituce
- prioritizace problematiky na ministerstvech
- **kritéria**: jasný a smysluplný obsah a cíl, jasná cílová skupina, odpovídající financování, průběžné dokládání výsledků, časový plán, indikátory měření úspěšnosti, pravidelná evaluace.

Někteří respondenti by uvítali **jednotný registr**, ve kterém by byly jak nezávislé, tak i závislé projekty (bez ohledu na kvalitu), je nutné vytvořit jednotnou databázi. Možností jsou i např. soutěže o nejlepší projekt.

Čtvrtina respondentů **nesouhlasí** se zavedením registrování, považují to za nežádoucí a zatěžující jev, resp. zbytečnou byrokracii. Někteří se domnívají, že tato myšlenka je nerealizovatelná – mělo by docházet k evaluaci projektů, a na jejich základě rozhodnout o udržení či ukončení projektu.

Třetina respondentů by naopak systém registrací podle jasně daných kritérií **přivítala**, a tento krok považují za nezbytnou nutnost. Domnívají se, že regulace pročistí trh a zvýší důvěryhodnost a kvalitu finančního vzdělávání, zejména u realizátorů projektů.

a) Povinnost registrovat subjekty/projekty:

Odpovědi se lišily od striktního ano až po striktní ne (z výše uvedených důvodů). Nejčastější

návrh je uveřejňovat registrace subjektů/projektů, akcí a hodnocení na **dobrovolné bázi**, aby vznikla **databáze projektů**. Projekt by byl v registru uveden po časově omezenou dobu, a podle pravidelného přezkušování by byla doba prodlužována.

Kritériem pro zveřejnění by měl být především **obsah, zapojení a výstupy, resp. odborná způsobilost**. Samozřejmostí je dodržení **principů nezávislosti**, resp. principů uvedených v Národní strategii finančního vzdělávání. Nutná je **kontrola kvality**.

b) Povinnost schvalovat subjekty/projekty:

Objevily se všechny možné odpovědi od striktního ano po striktní ne. Nejčastěji se respondenti přiklánějí k **dobrovolnosti**. Někteří upozorňují, že odpovědnost je na donátorovi, další navrhuje **kooperaci MF, ČNB, MŠMT, případně Burzy cenných papírů Praha a Hospodářské komory**. Tyto instituce by schvalovaly odbornou stránku a ověřovaly by nezávislost na komerčním subjektu, resp. neutralitu.

c) Kontrola a) a b):

Někteří upozorňují, např. že kontrola je nerealizovatelná či že **odpovědnost má donátor**.

Ostatní navrhuje následující možnosti:

- MF by mělo vydávat varování na sdílené stránce, resp. vydávat špatné hodnocení, případně neudělit akreditaci
- MF+ČNB+MŠMT odebírají registraci nebo evaluaci či zveřejňují špatné hodnocení
- Respondenti nejčastěji zmiňují, že by tato aktivita měla patřit pod jedinou instituci, nejlépe MF, případně komisi složenou ze zástupců PSFV. Sankcí by bylo uložení nápravy, vyloučení z registru či nemožnost realizovat projekty v oblasti finančního vzdělávání.

26. Máte zájem podílet se na společném týdnu finančního vzdělávání Global Money Week www.globalmoneyweek.org? Pokud ano, jakým konkrétním způsobem?

Zhruba polovina respondentů nemá v plánu se podílet, často si nejsou jisti efektivitou, resp. dopadem této aktivity, případně doporučují zahrnutí pouze neziskových organizací.

Druhá půlka souhlasila, často se již zúčastnila, je zmiňován zájem škol v regionech i semináře pro veřejnost.

9. Financování

27. Kdo by podle Vás měl financovat další finanční vzdělávání dospělých, a jakým způsobem?

Třetina respondentů preferuje společné financování **státem a soukromým sektorem**. Od státu se očekávají dotace, granty či bezplatné zapůjčení prostor. Soukromý sektor by podle odpovědí měl mít možnost daňového zvýhodnění, nebo naopak platit poplatek/daň v závislosti na výdajích za reklamu.

Další třetina se domnívá, že by do financování měli být kromě státu a soukromého sektoru zapojeni navíc také **příjemci finančního vzdělávání** (alespoň symbolickou částkou, aby pro ně vzdělání mělo nějakou hodnotu).

Pětina respondentů doporučuje, aby se garantem stál **stát, a to u ohrožených, či obyvatel s nízkými příjmy**. Finanční vzdělávání ostatních skupin by měl financovat **soukromý sektor**.

Dalšími možnostmi bylo financování pouze státem, pouze soukromým sektorem, pouze příjemcem finančního vzdělávání (dospělý sám ze svého), zapojit do financování konkrétní kraje a obce. Jedním z názorů je, že **státní sektor by měl především koordinovat a evaluovat** a nepustit do odvětví finančního vzdělávání necertifikované projekty.

28. Jaké máte zkušenosti s granty a dotacemi na finanční vzdělávání? S jakými problémy se setkáváte v souvislosti s těmito granty či dotacemi?

Většina respondentů nemá zkušenosti s granty či dotacemi. Pokud zkušenosti jsou, jsou vesměs **negativní**: vyřizování grantů je zdlouhavé, komplikované a administrativně náročné, byrokratické, nejisté, nevhodné, často nemíří na potřebné skupiny, nenabízejí cílově efektivní řešení. Je žádaná inovace, což znevýhodňuje zavedené dlouhodobé projekty. Systémové hodnocení a výběr projektů jsou často nejasné.

Problémem je **neerudovanost hodnotících orgánů**, roztříštěnost systémů a tlak na kofinancování, které nelze vždy uskutečnit (šanci mají jednorázové inovativní projekty nebo programy s celostátní působností). V případě velmi úzkého vymezení **nelze vytvořit multidisciplinární projekt**. Školy nevyužívají program OP VVV pro oblast finančního vzdělávání, protože má jen velmi omezené šablony. Bylo by dobré zvážit lepší nastavení parametrů tohoto typu výzev, navíc neexistuje specifická výzva pro tuto oblast. Problém je také v přiznání nároků přímé a nepřímé práce. Neexistuje grant ani na dluhové poradenství, při němž je příjemce v konečném důsledku finančně vzděláván.

Systém grantů a dotací respondenti vnímají jako zdroj **korupčního jednání**, obohacení jednotlivců, pokřivení ekonomiky, navíc takové financování **nepřispívá ke zvyšování kvality** finančního vzdělávání.

Respondenti nabídli dvě možnosti řešení:

- prostředky na finanční vzdělávání dospělých by měly být získávány **od soukromého sektoru a od příjemců** finančního vzdělávání
- nejefektivnější metodou se zdá být přístup PPP (**private-public partnership**) – financování aktivit soukromým sektorem usměrňované státními orgány

29. Jaký model financování finančního vzdělávání je podle Vás optimální? Jaký model financování by naopak být využíván neměl?

Model by měl být **jednoduchý, adresný a transparentní** (bez využívání grantových agentur), podporovat by se měly jen projekty, které fungují a které dokáží získat finanční prostředky i jinde, příp. peníze by měly získat jen ty subjekty, které jsou **aktivní a ty s vysokou hodnotou** (dle stanovených kritérií – viz výše). Soustředit bychom se měli na **dlouhodobé projekty**, protože roční financování je vhodné jen pro pilotáže a jednorázové projekty. Samozřejmostí je dodržování **principů nezávislosti**.

V několika odpovědích bylo zmíněno, že jednotlivá **ministerstva by měla mít vlastní rozpočet** dle jejich role a odpovědnosti (podle Národní strategie finančního vzdělávání), jeden z respondentů si představuje 1 dotační program, jehož jednotlivé části budou mít ve své působnosti jednotlivá ministerstva, a budou se tak moci realizovat komplexnější projekty. V několika odpovědích respondenti preferují **společný rozpočet spravovaný ústředním orgánem** pro finanční vzdělávání, resp. vícezdrojový model, nejlépe s objektivním hodnocením kvality. Jeden respondent si přeje financování zaručené zákonem podle kritérií dle získané certifikace (viz výše).

Co se týče soukromého sektoru, vyskytl se názor, že by měl přispívat financemi na **dobrovolné bázi**, nejlépe v rámci daňového zvýhodnění, ale také názor, že by měl mít komerční člen PSFV **povinnost přispívat** na realizaci preventivních aktivit.

Jeden z respondentů se domnívá, že nejlepším zdrojem financování je (přiznaná) reklama, nejhorším skrytá reklama. Model financování, který by **se v žádném případě neměl využívat, je financovat projekty, které vzniknou jen za účelem získání dotace**. Nelze také financovat bez řádné kontroly, zpětné vazby a pravidelného přezkušování. Masivní grantový systém podobný tomu evropskému byl označen za worst practice.

Další konkrétní řešení nabídli respondenti v odpovědích na otázku č. 28.

10. Ostatní

30. Uveďte prosím návrhy na úpravu nebo doplnění stránek www.psfv.cz.

Největšímu počtu respondentů se zdají být stránky v pořádku, několikrát bylo zmíněno zlepšení **informovanosti občanů o existenci** tohoto portálu. Mezi návrhy na změny patří častější aktualizace, větší přehlednost, resp. zjednodušení bočního menu a modernější design, vylepšení funkce rozcestníku – zavedení mapy aktuálních projektů, odkazů na prověřené kalkulačky, zdroje informací a videa.

Portál by se měl také využít ke **sdílení sledování dopadů, resp. hodnocení akcí a projektů**, případně zavést moderované fórum. Jeden z respondentů navrhuje ke zvážení anglickou verzi portálu www.psfv.cz. Na stránkách by měla být sekce věnovaná seznamu/výčtu **programů, které splňují náležitou kvalitu**, jak je to běžné v zahraničí.

Další respondent navrhuje sloučení portálu MF Proč se finančně vzdělávat? a webu ČNB Peníze na útěku (případně dalších) do jednoho.

31. Máte nějaký další podnět týkající se finančního vzdělávání, resp. zvyšování úrovně finanční gramotnosti v České republice?

V odpovědích byla zmíněna zejména lepší **spolupráce a propojování** (jak veřejných subjektů, tak směrem k soukromému sektoru) a nutnost téma finanční gramotnosti **komunikovat více na úrovni vlády**. Je nutné víc podporovat sociální práci s dlužníky. MPO se domnívá, že by nemělo dále realizovat finanční podporu spotřebitelským organizacím formou dotací na projekty, které řeší problematiku finančního vzdělávání. Na úrovni procesu vzdělávání, resp. realizace by měl být kladen **důraz na praktickou stránku**.

Je nezbytné pokračovat v **tvorbě strategických dokumentů**.

Je důležité nezaměřovat se pouze na ohrožené skupiny, ale i na českou populaci obecně. Finanční vzdělávání by mělo být **povinné na všech stupních vzdělávání** (od mateřských po vysoké školy). Je nutné rozvíjet **výzkum v oblasti finanční gramotnosti a jeho aplikace**. Nutná je **regulace** sektoru **dalšího finančního vzdělávání** a do určitých mezí **standardizace jeho formy a obsahu**.